

ELŐADÁSOK

ÉSZAKI TESTVÉREINK : A FINNEK

(Előadástervezet.)

Nemrégiben egy jóismerősöm bizonyos szomorúsággal mondotta, hogy neki Csonka-Magyarországon nincsenek rokonai; a Felvidéken maradtak. Istentől belénk oltott természetünk, hogy örülünk, ha vannak rokonaink és szeretjük ismerni őket. Így van ez egyes nemzeteknél is. Mi magyarok sokáig azt hittük, hogy nincsenek testvéreink. Ma már tudjuk, hogy vannak s köztük az a hősi nép, amely most az egész világ figyelmé, rokonszenve mellett küzd függetlenségéért.

Nézzük meg csak a térképet, hogy hol is van Finnország, hol él a finn nép.

Nehéz kérdés, hogy miképen kerültünk mi finnek és magyarok oly messze egymástól? Többézer évvel ezelőtt a közös őshazában, Ázsiában éltünk együtt; aztán ők északra mentek, mi nyugatra. Természetes következménye ennek a szétválásunknak és a hosszú elszakadásnak, hogy ők és mi is más-más módon fejlődünk — testben, léleken. Elváltozott a külső testalkatunk, nyelvünk, gondolkodásunk, természetünk, de még maradt néhány közös vonásunk, és pedig: a bátorság, isten-, haza-, ember- és szabadságszeretet, s nagy gazdagság népkultúrában (dal, tánc, zene stb.)

Azt kérdezhetik: honnan tudjuk, hogy mi a finnekkel rokonok vagyunk?

Körülbelül 200 évvel ezelőtt Sajnovics János jezsuita, csillagvizsgálás céljából messze Svédországba került. Ez alkalommal vizsgálni kezdte az ott lakó népek nyelvét, összehasonlítani a miénkkel és végül bebizonyosodott, hogy a lapp és magyar nyelv rokon. Sajnovics után folytatták a kutatást mások is és kimutatták, hogy a finnek és a magyarok egy fészekből kerültek ki, amelybe beletartoznak még más északon lakó népek is, mint az észtek, lappok, vogulok, osztjások stb. Mi együtt alkotjuk a finnugor népcsaládot. Úgy, mint például az olaszok, franciák, spanyolok a román, németek, angolok, hollandok stb. a germán, vagy az oroszok, lengyelek, szerbek, horvátok, szlovákok a szláv népcsaládot. Bizonyosan érdeklő hallgatóinkat az is, hogy miben is mutatkozik meg a finnekkel a nyelvi rokonságunk. Nem abban, hogy talán egymás nyelvét megértették, hanem abban, hogy mind a két nyelv kerüli a mássalhangzók torlódását, egyik sem ismeri a nyelvtani nemet, névutóik vannak, a birtokviszonyt személyragok jelölik meg; a melléknévi jelzőt a jelzett főnév elé helyezik, s végül több rokoneredetű, hasonló hangzású szavunk van. (Példákkal szemléltetem a mondottakat. A szavak hasonlatosságára példák: kő — kivi, száj —

szú, jég — jee, vaj — voj, fő — pee, él — elee, vér — veri, mi — me, ti — te, stb.).

Most pedig ismerkedjünk meg Finnországgal és annak népével.

Lakosainak száma 3 és $\frac{1}{2}$ millió. Területe háromszor olyan nagy, mint hazánk. Ósrégi multjáról annyit jegyezzünk meg, hogy a XII. századig függetlenek voltak, akkor kerültek a svédek uralma alá, ez tartott 1809-ig; ekkor az orosz lett felettük az úr, 1917-ben szabadultak ki uralma alól.

Finnország nem gazdag ország, mert földjének csak tizedrésze művelhető, a többi a hideg miatt terméketlen. A talaja köves, de azért több helyen kemény munkával mégis megadja azt, ami a boldoguláshoz, a megélhetéshez szükséges. Hajdan főfoglalkozásuk a vadászat, halászat és állattenyésztés volt. A föld legfontosabb terményei: a zab, rozs, árpa. A tavaszi búzát csak a déli részeken vetik. Megterem a burgonya és a cukorrépa is, de már a kukorica, szőlő, gyümölcs nem. Földjük háromnegyed részét erdő, rét és lúp takarja. Allataik: a mókus, nyúl, medve, farkas — ezek fogynak —, hiúz, holló, pacsirtaféle, béka, a tengerben fóka és a tavakban 70 halféle.

Tenyésztenek lovat, sertést, juhot, baromfit. Iparral több mint félmillió ember foglalkozik. Főiparágak: a fenyő és nyírfa feldolgozása, deszka, falemez, házieszközök, papírkarton gyártása. A gyári erőt és a világító anyagot a számos zuhatag villamoserő formájában szolgáltatja. A kereskedelem a tengeren bonyolódik le leginkább. Nagy jelentősége van a hajózásnak s a háziiparnak.

Finnország földje sík terület, kisebb-nagyobb tavakkal. Ezek száma több mint 60.000. Éghajlata elég mostoha. A tél 6—8 hónapig is eltart, a nyár rövid. Téli időben a nappal alig 4—5 órát jelent, egyes helyeken az éjszaka hetekig is eltart. A kései fagyok még júliusban sem ritkák; ilyenkor nappal a hőmérő 15—16 fok meleget mutat; hajnalig lezuhan 6 fok hidegre. Vannak országrészek, ahol a tavakban a jég 240 napig is eltart. A csapadék évi átlaga 500—1000 milliméter. (Nálunk 50—60 mm.) Esőben csak a partvidék gazdag. Az ország közepében a túlevelű fák s a nyírfák fejlődnek jól, kedvez nekik a páratelt levegő és a kevés napsütés. A folyók rövidek, de itt-ott hatalmasak. Egyik-másik egész sor tavat köt össze. Közben vízeséseket alkotnak. Nem alkalmasak a hajózásra, de annál inkább a szálfák úsztatására és a vízierők termelésére. Legszebb zuhatag a Viipuri közelében lévő Imatra.

Művelődése igen fejlett, az írni-olvasni nemtudók száma az egész világon Finnországban a legkevesebb. A legkisebb tanyán élők is szorgalmasan tanulnak írni, olvasni. E célból az állam vándortanítókat alkalmaz, de a szülők maguk is buzgón tanítják gyermekeiket. A felnőttek oktatására is nagy gondot fordítanak. Ebben fölülmúlhatatlanok. Ű. n. népfőiskolája a kis országnak kb. 60 van. Ide járnak a 18—20 éves fiúk és lányok és igen alapos továbbképzést kapnak. Népkönyvtára minden tanyának van és ezeket — ez a fő — szorgalmasan használják.

A finnek messze kimagaslanak az összes nemzetek között abban is, hogy igen gazdag a népköltészetük. Jó száz évvel ezelőtt egy egyszerű szabómester fia, *Lönnrot Illés*, aki gyermekkorában sok szép mesét hallott, bejárta a pusztákat, tanyákat, felkeresve különösen az öreg embereket, — összegyűjtötte, feljegyezte a citeraszerű zeneszerszám hangjaival kísért

dalokat. Talált egy öregasszonyt, aki maga 1152 verset (32 ezer verssort) tudott könyv nélkül. Nemsokára segítőársai akadtak (tanítók, lelkészek, népiskolások, diákok) és ezek segítségével összegyűlt 50 ezer ének, 30 ezer mese, 40 ezer népdal, 75 ezer babona, 5 ezer szokás, leírás, 600 sirató ének, 1500 közmondás, 40 ezer találós kérdés és 15 ezer dallam. Találtak a gyűjtők számos hasonló, egymást bizonyos mértékben kiegészítő verseket és verstörödékeket. Ezeket azután Lönnrot összegegyeztette, elrendezte és így keletkezett a finn nemzet világhíres nagy népi hőskölteménye, a Kalevala, amely Väinämöinen (ejtsd: vejnemöjnen) és Ilmarinen hősről szól. A Kalevala büszkévé, öntudatosá tette a finneket. Van még népdalgűjteményük is: a Kanteletar. Ebben éppúgy, mint az előbbiben, a nép természete, gondolkodása, érzésvilága jut kifejezésre. Csak nemes és kiváló lehet az a nép, amelynek ilyen nagy kultúrkincese van. Felolvasom az egyik dal magyar fordítását, amely a dalok keletkezéséről és eredetéről szól.

*„Szenvedés volt a szerzője,
Kínlódás a készítője,
Fogóját gond faragcsálta,
Gondtul görbült meg a háta,
Húrjai a szívkeserve,
Búszegekkel van kiverve.“*

Azt szokták mondani, hogy az éghajlat és a megélhetési viszonyok rányomják bélyegüket a népre, megszabják életmódját, kialakítják természetét, lelkivilágát. Igen, így van ez a finnekkal is.

A finn népnek két ága van: nyugati és keleti. A nyugatiak termete zömök. Széles, szegletes koponya, kicsiny tömpe orr, ritka növesű és merevszalú haj, szőke szem jellemzi őket. Hallgatólag természetűek, kitarók, megbízhatók és türelmesek. De ha kitör érzésük, kemények és makacsok. A keletiek karcsúbbak, arcuk nyúltabb, orruk hegyesebb, hajzatuk barna és hullámos, szemük sötét, szakálluk erős, általában jókedvűek és lobbanékonyak. Nem oly szívósak és türelmesek, mint a nyugatiak. De ők is nyílt természetűek, becsületesek, szeretik a zenét, dalt; mind egyes vadászok, halászok, szerszámkészítők, háziiparban jártasak. Házaik leginkább fából készültek, az ősi időben elmaradhatatlan részük volt a gőzfürdőszoba, vagy amint ők nevezték: sauna. Ez egy kisebbméretű deszkakunyhó, amelynek a berendezése a következő: egy ormótlan téglakemence, ennek lapos tetejére nagy kövek vannak kupacba rakva. A kemence tüzétől a kövek forrókká lesznek és akkor vizet öntenek rájuk, amitől a helyiség megtelik sűrű gőzzel. Szemben egy padkára kuporodnak a fürdőzők, s hogy még jobban izzadjanak, nedves nyírfagallyakkal verik magukat. Onnan aztán öltözetlenül kiszaladnak a szabadba, s télen úgy, mint nyáron, ott a hideg vízbe merülnek vagy a hóban kergetőznek. Ez a szokás ma már nagyrészen a múlté.

Étkezésük nyáron — amikor csak néhány órára sötétedik el és éjjelkor inkább szürkület van, mint igazi éjtszaka —, hajnali 4 órakor reggeliznek rozskenyeret és sózott halat, amire aludtتهjet isznak. 9 órakor hallevés és burgonya, vagy árpakása, 2 órakor ebéd és 9-kor vacsora: aludtتهj, rozsvagy árpaliszttal keverve. Hús szárított halon kívül csak ritka esetben van. A kenyerek lapos, közepén lyukas, egy-két hónapra sütnék

belőle. Szűkös időkben a liszthez nyírfahéjat őrölnek. Az ünnepeket nagy lakomával ülik meg, ilyenkor költekezők. (Akárcsak mi!) Kedvenc italuk a kávé; a vizet nem isszák, de nem is kívánják ilyen étkezési mód mellett. Szomjúságukat tejjel, házilag készített sörrel oltják. A férfiak naponkint átlag öt, a nők hat csésze kávéat isznak meg. Az országban szesztilalom van. Az ország nem látja el a lakosságot a szükséges élelemmel. Bevitelre szorulnak a gabonából, gyarmatárukból. Háziiparuk igen fejlett. Maguk készítik a háztartási cikkeket, kosarakat, egyszerű bútorokat, szántalpakat, facipőket, sítalpakat. Fonnak, szőnek, harisnyát kötnek, csipkéket, hímzéseket, takarókat, szőnyegeket állítanak elő.

Egy magyar újságíró, aki közöttük élt, ezt írja: Újságírotársaimmal Helsinkiből ötnapos kirándulásra indultam. Otthon a szállodám asztalán felejtettem az összes pénzemet. Megijedtem. Mi lesz velem, ha a pénzt valaki elemeli? Ijedve kértem a vezetőnket, hogy a legközelebbi póstáról táviratozzunk a szálloda tulajdonosának, hogy a pénzt szerezze meg és őrizze. A vezető megsértődött az én nagy nyugtalanságomon, mert hogy is lehet föltételezni, hogy a pénz eltűnik?! Hazajövet a pénzemet úgy találtam az asztalomon, ahogy ottfelejtettem. Egy vásáron történt, hogy rengeteg kerékpár egymás mellett ott állt az utca sarkán név és szám nélkül. Kérdeztem az egyik fiatalembert: nem fél, hogy valaki elviszi a kerékpárját? A megszólított mosolygott, nem tudta megérteni, hogy lehet ilyet feltételezni? Tán nem is tudta, hogy a kerékpárt el is lehet lopni. Jellemző az is, hogy a vasúton törülköző, ivópohár, vizespalack, könyv, szappan rendelkezésére áll a III. osztályú utasnak, de senki sem gondol arra, hogy e tárgyak valamelyikét magához vegye.

Abból indultunk ki, hogy a finnek rokonaink. Ők is nagyon jól tudják ezt s ők is büszkék a rokonságra. Szeretnek és ismernek minket. A legeldugottabb faluban is tudják, hogy tőlük délre, két nagy folyó mentén barna, tüzes, lovas, lovagias, szépruhás, szép dalt kedvelő nép lakik; Attila, Árpád, Rákóczi, Petőfi neve ismert előttük. Történelmünk fontosabb eseményeit (tatárjárás, török háborúk, Trianon) is ismerik. Magyar dalok, népszínművek, például a *Falu rossza*, előttük nem ismeretlenek. A *János vitéz* a legkedvesebb színházi darabjuk.

Finn testvéreink megérdemlik, hogy mi is ismerjük őket, szeretettel gondoljunk rájuk, különösen a mai nehéz sorsukban. 1940 nyarán Finnország fővárosában. Helsinkiben egész világra szóló sportverseny, olimpiász lesz, akkor minden bizonyal igen sokan látogatunk el hozzájuk. Tudósaink, politikusaink, tanáraink, cserkészaink, tanulóink, sőt még a kisgazdaifjak is nem egyszer jártak már kedves rokonainknál, s viszont ők nálunk. A finn dalosok sok sikert arattak magyarországi körútjukon.

Jegyezzük meg végül, hogy nem vagyunk elhagyatottak, rokontalanok, hanem nekünk is vannak néprokonaink, ott fönt északon és ezt a rokonságot nem kell szégyelnünk: büszkék lehetünk rá.

Befejezésül egy finn költő rólunk szóló versének néhány sora:

„Kit nem tudott legyűrni Haynau,
Elnyelni népek óceánja,
El nem takarja azt a sír, habár
Vérig sebeztek vad tusába’.
A nyers erő bilincsét széttöri,

*A szép, amit rejt lelke mélye,
S dolgos keze, szeretni kész szíve
Akaratának tiszta érce.**

Ilyen szépen csak a testvér beszélhet a testvérről.*

Tamás József

A MAGYAR KATONA

Nehéz őszi ideje volt földrészünknek, az öreg Európának, az idén. Ugyancsak kemény a tél is s ki tudja még, micsoda megpróbáltatásokat kell elviselniök a népeknek a következő tavaszokon, nyarakon és teleken. Országok omoltak össze, népek aggódnak sorsukért: *háború van*. Ebben a háborús Európában nyugodtan és bizakodón tekint jövődjébe a magyar nép. Mint oltalmazó hajléka a családnak tomboló zivatar idején: olyan meleg, ölelő és otthont adó a mi hazánk. *Miért nyugodt a magyar nép az ideges Európában?*

Magabízásunknak többféle oka van. Egyik az, hogy belső elégtétellel érezzük, hogy az isteni és emberi törvények szerint is a mi oldalunkon van az igazság. Mi egész ezeréves történetünkben véreztünk — *másokért* s nemzeti életünk utolsó évtizedeiben is hívek maradtunk magatartásunkkal az örök *erkölcsi igazságokhoz*. Mi nem igaztunk le egy népet sem, mi *nem hagytuk cserben* egyik barátunkat sem, mi mindig túrtünk és szenvedtünk, reánk már csak jobb napok virradhatnak. Bízunk a magyarság mai vezetőiben, ezért is nyugodtak lehetünk. S biztonságunknak harmadik oka az, hogy *van egy erő*, mely otthonunkat minden vész ellen meg tudja védeni: ez a *magyar hadsereg*.

A magyar föld erőiből s a *magyar nép testéből* építettünk oltalmat otthonunk számára: a magyar hadsereget. Büszke bizakodással tekintünk fegyveres erőnkre, mely védi tűzhelyünket, anyáinkat és asszonyainkat, gyermekeinket és vagyonunkat, földünket és apáink sírját, nyelvünket, életünket és hagyományainkat. Minden magyar *anyának* szeretett *gyermeke*, leányok szemefénye, legények büszkesége: a magyar katona. Itt ülnek sorainkban az idősebbek, a mi apáink, akik öt esztendő kemény megpróbáltatásaiban, idegen országok csataterein szereztek becsületet és bámulatot a magyar embernek, a magyar katonának. Példát mutattak nekünk, fiatal nemzedéknek, akik a tavaszon, Kárpátalja visszafoglalásakor igyekeztünk hozzájuk méltó katonák lenni. Két katonanemzedék is ül ebben a teremben; az egyik már megtette kötelességét, a másik feladatának java még hátra van.

A magyar katona akkor szerezte becsületét Európában, midőn népünk Ázsiából idejött, hogy ezt a földet hazájául elfoglalja. Ezer éve volt a magyar honfoglalás s azóta a magyar katona híre és megbecsülése csak nagyobbodott. „A magyarok nyilaitól ments meg, Uram, minket!” — így imádkoztak ezer évvel ezelőtt a német anyák. Mert honfoglaló őseink serege *kiváló lovassereg* volt. Bejárták kalandozásaik során egész Európát,

* Forrásművek: *Finnek, észtek*. Írták: Többen. — *Finn-ugor rokonságunk*. Írta: *Zsray Miklós*. — Kiegészítő műsorszámok, alkalmi versek és dalok — a finnekkel kapcsolatosak.